

4. Таций В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. Харьков: Выш. шк., 1988. 198 с.

5. Кистяковский А.Ф. Элементарный ученик Общего уголовного права. Т. 1. Общая часть. К.: Университетская типография, 1875. 413 с.

Чердніченко О.С., Мороз М.В.
слухачі магістратури ННІ ЗНПК ДДУВС
Науковий керівник: Шаблистий В.В.
д.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
ДДУВС

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ст. 117 КК УКРАЇНИ

У статті 27 Конституції України закріплено найголовніше природне право кожної людини, а саме – право на життя. В статті зазначено, що кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Згідно з ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону дитинства» кожна дитина має право на життя з моменту визнання її живонародженою і життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я [1].

Життя є найціннішим із благ, як для людини, так і для суспільства, тому захист людського життя гарантується Конституцією України, а за посягання на життя встановлено кримінальну відповідальність.

Будь-яке вбивство є тяжким злочином, оскільки позбавляє людину найбільш цінного блага – життя. Повідомлення про ці злочини спричинюють резонанс в суспільстві і насамперед, коли йдеться про вбивство немовляти – безпорадної та беззахисної істоти. Адже дитина, як зазначається у ратифікованій Україною Конвенції про права дитини, внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування [2].

На жаль, умисне вбивство матір’ю своєї новонародженої дитини (далі – дітовбивство) мало і має місце в нашому суспільстві. За останні роки в Україні зареєстровано більше 400 умисних вбивств матір’ю своєї новонародженої дитини.

Безпосередньо питанням кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 117 КК України, присвячені дисертаційні роботи О.В. Шевченко та О.Л. Старко.

Законодавцем виділено дітовбивство в особливий, окремий склад злочину, що має лише йому притаманні специфічні властивості:

- таке вбивство вчиняє матір, позбавляючи життя свою дитину;

- вбивство вчиняє матір під час пологів або відразу ж після них;
- вбивство спрямоване на життя новонародженої дитини, яка ще тільки народжується чи щойно народилася [4].

Будучи одним із видів убивств, дітовбивство належить до вбивств із пом'якшуючими обставинами, так званих привілейованих складів убивств.

Медициною встановлено, що жінка у процесі пологів не може розглядатися як така, що повністю усвідомлює свої дії і керує ними, оскільки сам пологовий акт, поєднаний із сильним фізичним і психічним потрясінням, внаслідок не стільки жорстоких, скільки продовжуваних і повторних болів, винятковим фізичним напруженням висуває до організму жінки великі вимоги і приховує в собі значну небезпеку [6]. Тому пом'якшуючою обставиною даного злочину буде психофізіологічний стан жінки.

Вчинення вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини у законі обмежене певним проміжком часу, що є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього злочину: під час пологів або відразу після пологів. Пологи – це певний фізіологічний процес, пов'язаний з народженням дитини. Їх можна розглядати у двох аспектах: 1) як певний фізіологічний процес; 2) як констатацію факту народження. Указуючи на вчинення вбивства новонародженої дитини відразу після пологів, законодавець також обмежує вчинення даного злочину певним проміжком часу. При цьому він не конкретизує його, що викликає труднощі як на практиці, так і призводить до спорів серед науковців [5].

Суб'єкт злочину – спеціальний – матір новонародженої дитини, тобто жінка, яка її народила. Співучасники цього злочину (батько дитини, її бабуся чи інша особа) несуть відповідальність на підставі ст. 19 (співучасть) та відповідно до ст. 115 Кримінального Кодексу України (далі КК) (умисне вбивство), оскільки ті обставини, які пом'якшують відповідальність матері, на них не розповсюджуються.

Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 117 КК, характеризується умисною формою вини, а саме прямим чи непрямым умислом. Це свідчить про те, що жінка-мати під час вчинення вбивства усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій та передбачає настання шкідливих наслідків (смерті дитини) внаслідок своїх дій і бажає настання цих наслідків або ж не бажає, але свідомо допускає їх настання. Однак психічне ставлення особи як до своїх дій, так і до їх наслідків при вчиненні цього злочину характеризується певними психофізичними особливостями стану жінки: по-перше, його вчинення зумовлене сукупністю емоційної напруги, викликаного вагітністю і пологами та психічними процесами, що їх супроводжували; по-друге, наявністю тимчасового психічного розладу, який послаблює здатність матері усвідомлювати свої дії та керувати ними [3].

Дітовбивство може бути вчинено із заздалегідь обдуманим умислом. Такий вид умислу підвищує ступінь суспільної небезпеки злочину, але не впливає на кваліфікацію, оскільки злочин у будь-якому разі вчинюється в обумовленому пологами стані.

У своїй праці О.Л. Старко вказує на те, що найбільш поширені мотиви розглядуваного злочину – це сором перед оточуючими у зв'язку з народженням позашлюбної дитини, труднощі матеріального характеру, небажання обтяжувати себе дітьми, недостойна поведінка батька дитини, зачаття в результаті зґвалтування [5]. Також автор зазначає, що дітовбивства рідко вчинюються за одним мотивом, як правило, спонукання мають комплексний характер.

Отже підсумовуючи, можна дійти висновку, що вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або після них є привілейованим складом убивств, оскільки особливий психофізичний стан є підставою пом'якшення відповідальності за дітовбивство.

Підвищення матеріального добробуту родин України, організація допомоги та підтримки жінок для подолання складних життєвих ситуацій та вирішення проблеми зайнятості жінок суттєво підвищила б ефективність запобігання дітовбивства.

1. Про охорону дитинства: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30.
2. Конвенція про права дитини. Конвенцію ратифіковано Постановою Верховної Ради № 789-ХІІ від 27.02.1991.
3. Остапенко Л. Відмежування умисного вбивства від за відомого залишення без допомоги матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 1. С. 113-117.
4. Збірник нормативно-правових актів Верховного Суду України (у кримінальних справах): інформаційно-довідкове видання / автори-упорядники Алфьоров С.М., Людовік В.Д., Примаченко В.Ф., Терещенко А.І., Шаблистий В.В.; за заг. ред. В.В. Шаблистоного. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 324 с.
5. Старко О.Л. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): дис. ... канд. наук: 12.00.08. К., 2007. 231 с.
6. Шевченко О.В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Х., 2011. 216 с.

Чудновський О.В.

к.ю.н., директор департаменту громадського порядку і цивільного захисту Дніпровської міської ради

СВОБОДА СЛОВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Одним із напрямків державної політики України в галузі прав людини являється забезпечення верховенства прав і основних свобод людини у відносинах з державою. Одним із пріоритетних прав і свобод людини та гро-